

Formidlingslaboratoriet
Norsk barnebokinstittutt

Veronica Salinas
8.juni Lesekommisjon

Foto: Susanne Viste Bie

Formidlingslaboratoriet

Inkluderende litteraturstrategier

Kombinasjon av uttrykksformer og multimedia

Læring og metodeutvikling

Målgrupper for Formidlingslaboratoriet i 2025

- Barn med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (3 - 5 år)
- Døve og hørselshemmede (9 -10 år)
- Ungdom med kort botid i Norge (14 - 18 år)

Mine erfaringer med barnehagebarn de siste årene

•«Bok til alle fysisk og digitalt» Partnere: Bjørnestien barnehage i Horten, Vestfold og Telemark fylkesbibliotek, Leser søker bok og Norsk barnebokinstitutt. Finansiering: Nasjonalbiblioteket og Vestfold og Telemark fylkesbibliotek.

Periode 2021-2023

•«DEMASK»-prosjektet Prosjekt: Demokratisk tilgang til grafiske symboler i Norge (DemASK) Partnere: Norsk barnebokinstitutt, Universitetet i Sørøst-Norge (USN). Finansiering: Stiftelsen Dam. Periode: 2024- 2025

•«100 bøker før du er 6 år» Leselystprosjekt i samarbeid med Vestfold fylkeskommune og bibliotekene i Vestfold.

Periode: 2025

**Hvor mange barnehagebarn
har jeg møtt i de siste årene
gjennom disse prosjekter?**

1340 barnehagebarn

Foto:
Camilla Heimstad-Bergseng

Erfaringer fra Formidlingslaboratoriet og barnehagebarn

Litteratur handler ikke bare om å lese
det handler om å oppleve, forstå og høre til.

«Bok til alle fysisk og digitalt»

- Et samarbeidsprosjekt for å gjøre litteratur tilgjengelig for alle, uavhengig av funksjonsnivå. Målet var å sikre at barn og voksne kunne ta del i litterære opplevelser gjennom universell utforming og tilrettelagte formidlingsmetoder.

Sentrale elementer i «Bok til alle»-satsingen:

- **ASK og visuelle symboler:** Bildebøker tilpasses med grafiske symboler (Alternativ og Supplerende Kommunikasjon - ASK) og taktile elementer, slik at de kan leses og forstås av alle.
- **Inkluderende formidling:** Det er utviklet metoder for høytlesning og formidling som gjør at barn med ulikt funksjonsnivå kan delta i de samme oppleggene

Foto: Camilla Heimstad-Bergseng

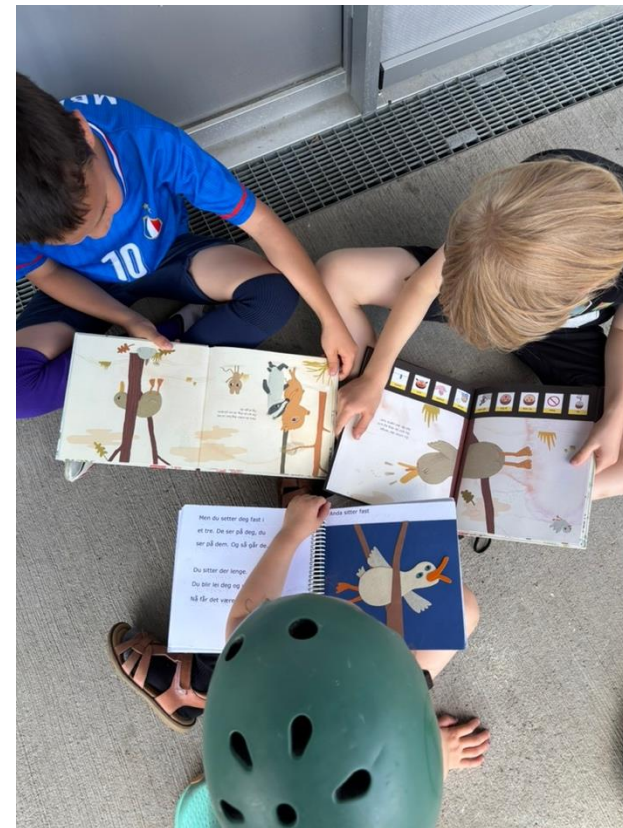

En bok, flere veier inn i lesing

En historie kan oppleves på ulike måter:
originalutgave, med grafiske symboler, taktil
og i punktskrift eller som lydbok.

Slik gjør vi litteratur tilgjengelig for alle barn.

Foto: Veronica Salinas

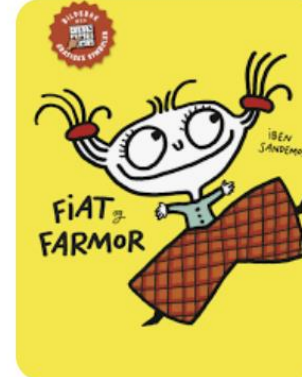
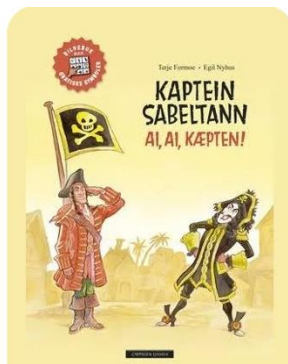

En bok, flere veier inn i lesing

- Lenke til video «Slem med grafiske symboler og taktil utgave med punktskrift» <https://www.youtube.com/watch?v=ej0fuWQkm3E>
- Lenke til video formidling av boka med grafiske symboler:
<https://www.youtube.com/watch?v=s9iLEjmCe8c>

Prosjekter som sprang ut ifra erfaringer med «Bok til alle fysisk og digitalt»

- Sammen med Statped lagde vi en oversikt over bøker tilpasset alle barn, og samlet råd om hvordan du skaper gode litterære opplevelser for alle: <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/ny-ressurs-for-god-litteratur-tilgjengelig-for-alle/>
- Statped fikk støtte til å tilrettelegge seks nye bøker med ASK grafiske symboler (mer info på neste lysbildet)
- En bok hvor Tegnspråk møter norsk skriftspråk. Et samarbeidsprosjekt mellom Stiftelsen LESE, Norges Døveforbund, Cappelen Damm og Norsk barnebokinstitutt (se eget lysbildet)

Seks nye barnebøker med symboler

I Norge er det cirka ti tusen barn og unge som bruker alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), men frem til 2023 var det kun tre papirbøker med ASK-symboler utgitt i Norge, i tillegg til noen digitale utgivelser. Vi oppfatter dette som en alvorlig mangel som vi har meldt inn til kulturministeren og som vi har skrevet og snakket høyt om.

Det er derfor gledelig at våre erfaringer og forskningsprosjektet *Bok til alle fysisk og digitalt* nå har også bidratt til at Statped har fått en ekstra bevilgning over statsbudsjettet som skal brukes til å produsere seks bøker med grafiske symboler i løpet av 2024

Vi skal fortsette å jobbe for å fremme metoder som hjelper oss å gi alle barn et godt litteraturtilbud. Alle barna skal få formidling av litteratur. Alle barna skal kunne lese med hele seg, både fingre, øyne og ører.

Vår forskning brukes i undervisning og gir seks nye barnebøker

Detektivklubben og mysterium nummer 100

En bok på norsk skriftspråk og norsk tegnspråk Boka finnes i to formater:

Som vanlig illustrert papirbok og som digital tegnspråkfortelling.

Boka passer til alle barn, både hørende, hørselshemmede og døve.

Boka er en del av et samarbeidsprosjekt mellom Stiftelsen LESE, Norsk barnebokinstitut, Norges Døveforbund, Cappelen Damm og Tegn.TV. Stiftelsen Dam har støttet prosjektet.

Litteratur til alle, men ikke i praksis

Universell tilgang til litteratur

Ikke alle barn har reell tilgang til litteratur på grunn av barrierer i tradisjonelle formater og formidling.

Inkludering og tilhørighet

Litteratur gir opplevelse, tilhørighet og mulighet til å delta i felles kulturelle rom for alle barn.

Etisk og faglig argument

Universell tilgang til litteratur er en forutsetning for barns kulturelle og emosjonelle utvikling og reell inkludering.

To perspektiver som hører sammen

Universell tilgang

Dette perspektivet fokuserer på systemnivået og hvordan bøker produseres, finansieres og tilbys i flere tilgjengelige formater.

Deltakende litteraturformidling

Handler om møtet mellom barn, tekst og formidler, hvor engasjerende formidling skaper meningsfulle opplevelser.

Sammenkobling for inkludering

Reell inkludering oppstår når strukturelle tiltak og pedagogisk praksis støtter og utfyller hverandre.

Hovedutfordringen i dag

Tilfeldig tilrettelegging

Tilrettelegging skjer ofte tilfeldig og personavhengig, basert på ildsjeler fremfor systemer.

Begrenset materielltilgang

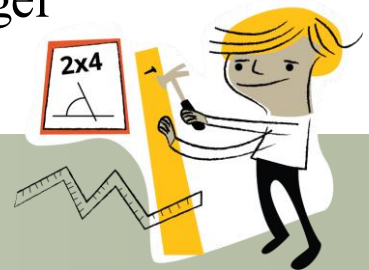
Det finnes få taktile bøker og begrenset tilgang til symbolstøtte for barn med ulike behov.

Mangel på samordning

Lite samordning mellom forlag, formidlere og institusjoner fører til fragmentert ansvar og manglende tilbud.

Kompetanse og strukturproblemer

Mangelen på tilbud skyldes ikke bare ressurser, men også kompetanse og strukturutfordringer

Hva vi vet virker

Dialogisk og sanselig formidling

Barn lærer best når formidling er dialogisk, sanselig og involverer kroppen aktivt.

Barns aktive deltakelse

Deltakelse gjennom samtale, lek og visuelle hjelpemidler øker forståelse og engasjement hos barn.

Læring i fellesskap

Barn lærer ikke bare av teksten, men også gjennom samspill med hverandre i inkluderende miljøer.

Inkluderende metoder for alle

Inkluderende læringsmetoder gagnar alle barn, ikke bare de med definerte behov.

Metoden jeg har utviklet– kort forklart

Strukturert høytlesing

Strukturert høytlesing skaper forutsigbarhet og trygghet med tydelige faser i formidlingen.

Aktiv deltakelse

Aktiv deltakelse gjør barna til medskapere og engasjerer dem i teksten aktivt.

Estetiske virkemidler

Bruk av stemme, kropp, symboler og materialer forsterker opplevelsen og åpner flere innganger til teksten.

Fleksibel metode

Metoden kan tilpasses ulike grupper og kontekster for best mulig formidling.

Eksempler fra praksis

Symbolstøtte i læring

Symbolstøtte hjelper barn med ulike behov å forstå og delta i samme fortelling på lik linje.

Taktile og lydlige elementer

Bruk av taktile og lydlige elementer gjør historiene tilgjengelige for barn med ulike forutsetninger.

Dialogisk lesing i barnehage

Dialogisk lesing skaper et inkluderende litterært rom for barn med ASK og flerspråklige barn.

Universell tilgang og deltakelse

En bok kan ha mange innganger uten at opplevelsen fragmenteres, fremmer universell tilgang.

Systemnivå, hva mangler

Manglende helhetlig ordning

Det finnes ingen samlet nasjonal løsning for produksjon og distribusjon av litteratur i flere formater.

Fragmenterte støtteordninger

Støtteordningene er spredte og usammenhengende, noe som svekker effektiviteten og bærekraften i arbeidet.

Behov for strukturelle løsninger

Det er viktig å utvikle koordinerte systemer for å sikre en bærekraftig og robust tilnærming over tid.

Foreslått løsning

Universell tilgang til litteratur

Løsningen sikrer systematisk og forutsigbar tilgang til litteratur for alle gjennom en nasjonal ordning.

Samarbeid mellom aktører

Ordningen fremmer samarbeid mellom forlag, kunstnere og formidlere for bedre tilrettelegging.

Kunstnerisk kvalitet og mangfold

Løsningen gir rom for kunstnerisk mangfold og kvalitet innenfor klare rammer, uten standardisering.

Realistisk og forankret løsning

Forslaget er gjennomførbart og forankret i eksisterende strukturer for å sikre suksess.

Konkrete tiltak

Tilrettelegging i flere formater

Hvert forlag bør årlig tilby minst én bok i flere tilgjengelige formater som symbolstøtte, lydbok og taktil utgave.

Kompetanseutvikling

Støtte til kunstnerisk og faglig utvikling sikrer at tilrettelegging går utover bare oversettelse til tilgjengelige formater.

Handlingsrettet forslag

Konkrete tiltak viser at forslaget er praktisk og handlingsorientert, ikke bare en visjon uten gjennomføring.

Avslutning – hovedbudskap

Universell tilgang til litteratur

Litteratur må være tilgjengelig for alle barn i praksis, ikke bare teoretisk.

Inkludering i produksjon og distribusjon

Inkludering må bygges inn i systemene som produserer og distribuerer bøker.

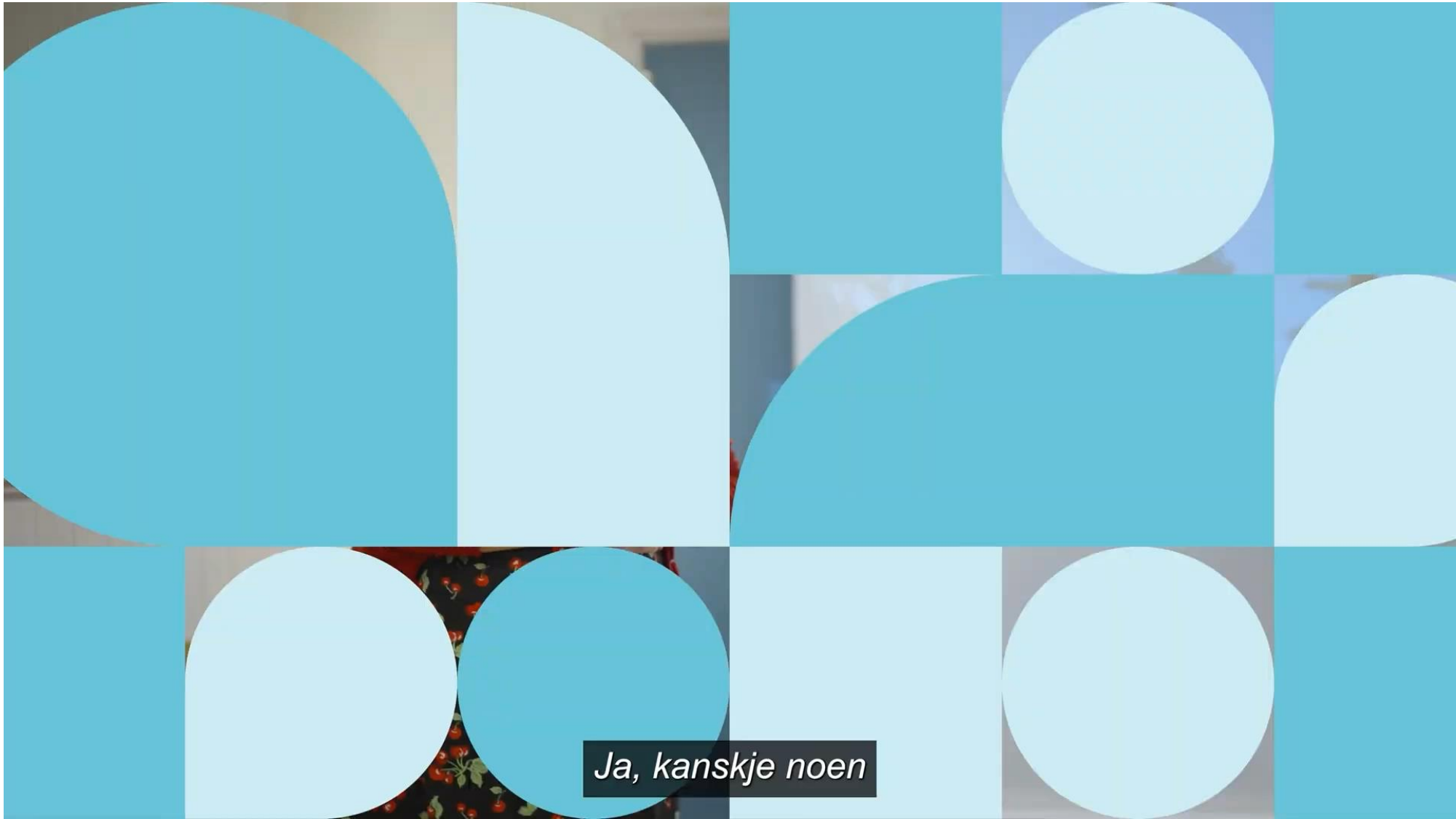
Litterære fellesskap styrker barn

Deltakelse i litterære fellesskap styrker barns språk, identitet og tilhørighet.

Oppfordring til handling

Avslutningen bør være engasjerende og inspirere til videre handling for inkludering.

Ja, kanskje noen

Noen Lenker

- <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/hvordan-bruke-en-bok-med-ask-symboler-i-hoytlesning-sammen-med-barn/>
- <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/sprak-for-alle-norge-trenger-en-apolen-og-gratis-symbolbank/>
- <https://barnebokinstituttet.no/formidlingslaboratoriet/>
- <https://nr.no/prosjekter/en-symbolbank-for-alle-demask/>
- <https://bibliotekutvikling.no/prosjektbank/aktiv/bok-til-alle-fysisk-og-digitalt-2/>
- <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/pa-vei-til-a-gi-alle-barn-litteraere-opplevelser/>

Lenker

- <https://stiftelsenlese.no/aktuelt/en-unik-prosess-en-unik-bok/>
- <https://bibliotekutvikling.no/prosjektbank/aktiv/bok-til-alle-fysisk-og-digitalt-2/>
- <https://www.vestfoldfylke.no/no/meny/tjenester/kultur/fylkesbibliotek/litteraturformidling/bok-til-alle-bibliotek/>
- <https://hortenbibliotek.no/bok-til-alle/>
- <https://periskop.no/barn-med-spesielle-behov-star-utenfor-litteraturen/>

